

Web Programlama I

Ders 01 - Giriş

Erciyes Üniversitesi
Bilgisayar Mühendisliği Bölümü

Eğitmen: Ömür ŞAHİN

Sunum Planı

1 Giriş

2 JavaScript

1-Giriş

Dersin Amacı/İçerik

- Önyüz (frontend) odaklı Web Uygulamaları
- Javascript
- SPA
 - İstemci taraflı uygulamalar
 - React
- RESTful web servislere giriş
 - NodeJS ile sunucu uygulamaları
- Websockets
- Güvenlik

Dersin Yapısı

- 12 hafta boyunca haftada 2 saat
- Ders dışında 2 saat çalışma ve araştırma

Gerekli Araçlar

- YARN
- NodeJS
- Git
- IDE
 - WebStorm kullanılacaktır.
 - İsteyen Visual Studio Code kullanabilir.
- Bash komut terminali
 - Mac/Linux kullananlar mevcut terminallerden birini kullanabilir.
 - Windows için GitBash kullanımı önerilmektedir.

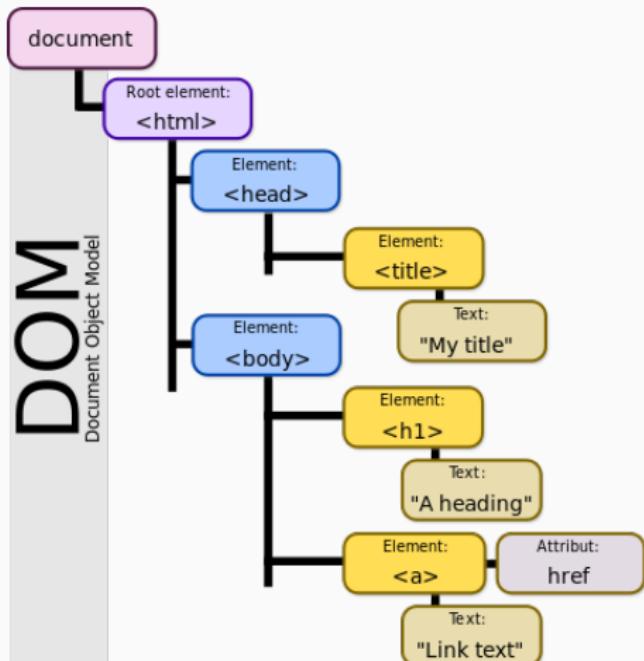

2-JavaScript

- JavaScript ile Java arasında bir bağ bulunmamaktadır.
- Tarayıcıda çalıştırılan programlama dilidir.
 - NodeJS ile birlikte sunucuda da çalıştırılabilir.
- Diğer kaynaklarda (resim veya css dosyaları) olduğu gibi referans verilebilir veya HTML dosyasına doğrudan eklenebilir.
- JS web sayfalarının yapısını ve içeriğini değiştirmek için Document Object Model (DOM) üzerinde işlemler gerçekleştirmektedir.

JavaScript

Şekil 1: DOM örneği.

- Tarayıcı üzerinde bir kodun yürütülmesi gerekirse günümüzde yaygın olarak JS kullanılmaktadır.
- Geçmişte farklı alternatifleri bulunmaktadır:
 - Java Appletler (artık kullanılmıyor)
 - Flash (Eski web sayfalarında bulunsa da tarayıcılar desteklerini çekmeye başladı)
 - Silverlight (2014 yılında son sürümü yayınlandı)
 - ve diğerleri...

Yukarıdaki alternatiflerin kullanılabilmesi için tarayıcıya harici eklenti yüklenmesi gerekmekteydi.

Ancak JavaScript oldukça kötü tasarlanmış bir dildir.

- JavaScript için yazılmış en önemli kitabın adında "**The Good Parts**" geçmektedir.
- TypeScript veya Kotlin gibi JS'e dönüştürülen (transpile) farklı programlama dilleri bulunmaktadır.
- Gelecekte WebAssembly'nin JS'in yerine geçmesi beklenmektedir.

JavaScript'in Genel Karakteristiği

- **Yorumlayıcı:** Derlemeye ihtiyaç duymamaktadır.
 - Yüksek performans elde etmek için bazı runtime uygulamaları (tarayıcı gibi) genelde JS kodunu makina koduna derlemektedir.
- **Dinamik Yazım (Dynamic Typed):** Değişken tanımlarken tür belirtmeye gerek yoktur. Ayrıca farklı türde atamalara da izin vermektedir.
- **Zayıf Yazım (Weakly Typed):** Farklı türler arasında "+", "-" gibi operatörleri hata almadan kullanabilirsiniz.

Yorumlayıcı (Interpreter)

- Tarayıcıya doğrudan kaynak kod verilebilir.
- HTML içerisinde doğrudan gömülebilir veya css, resim dosyaları gibi harici bir dosya import edilebilir.
- Transpile işleminin günümüzdeki en yaygın kullanımı:
 - NPM/Yarn gibi build araçlarının kullanımı
 - React/Angular/Vue gibi kütüphanelerin kullanılması
 - Eski tarayıcıları destekleyecek şekilde dönüşümlerin uygulanması
 - TypeScript kullanarak kodların yazılması gibi...

Dinamik Yazım

- **var x = 10;**
 - 10 değerine eşit nümerik bir x tanımlaması
 - Tür olarak "numeric" belirtilmesine gerek yoktur.
- **var x = 10; x = 'Merhaba';**
 - Farklı türde atamalara izin vermektedir..
- **x = 10**
 - "var" ve ";" ihmal edilebilir ancak genel öneri bunların kullanılmasıdır.
 - **var** kullanılırsa yerel bir değişken oluşturulur aksi takdirde global olacaktır.
 - ; kullanılmazsa çözümü zor bug'lar ortaya çıkmasına sebep olabilir.

let/const vs var

- **x = 1** gibi bir tanımda bulunursanız global değişken olacaktır ve bundan sakınmalısınız.
- **var x = 1** fonksiyon kapsamında yerel bir değişken oluşturur.
- **let x = 1**, **var**'a benzer ancak blok kapsamında çalışmaktadır.
- **const x = 1**, Java'daki final gibi değiştirilemeyen ve blok içerisinde geçerli yerel değişken oluşturur.
- Yani, let/const kullanılması önerilmektedir.

Zayıf (Weakly) Yazım

- String + sayı → Birleştirme
 - "a" + 1 → "a1"
- String - sayı → Not a Number (NaN)
 - "a" - 1 → NaN
- Boş Object + Boş Dizi → Nümerik 0
 - {} + [] → 0
- Diğer dinamik yazılım diller (Python gibi) çalışma zamanında hata fırlatmaktadır.
 - Bu tür programlama dillerine Güçlü (Strongly) Yazım denilmektedir.
- Statik yazılım dillerde (Java gibi) kod derlenememektedir.
 - Tek istisna String türünde "+" operatöründür.

When you mistype `x = obj.fiedl` instead of `x = obj.field`

	Compile time	Runtime
C++	wrong, wrong wrong! stop everything	
Python		hmm maybe that's right? no, wait, that's wrong!
Javascript	ಠ_ಠ	ಠ_ಠ

Soru?

Aşağıdaki ifadenin çıktısı ne olabilir?

1 ('a' + + 'a' + 'a' + 's') . toLowerCase()

ananas

- '`a'+'a'`' ifadesi '`a'+(+a')`' olarak değerlendirilir.
- `(+a')` string ifadenin içeriğini pozitif sayıya dönüştürmeye çalışır ancak '`a`' sayı olmadığı için **NaN** sonucunu alır.
- '`a'+NaN+'a'+'s'`' yani '`aNaNas`' sonucu olur.
- '`toLowerCase()`' fonksiyonu N harflerini n harfine dönüştürür.

Soru?

Aşağıdaki ifadenin çıktısı ne olabilir?

$+(![]+![]+![]+![]+[]+(![]+![]))$

Soru?

42

- []: Boş Dizi
- ![]: Dizinin değil (false)
- !![]: !false, yani true
- !![]+!![]: true+true, 1+1
- !![]+!![]+!![]+!![]: 1+1+1+1 = 4

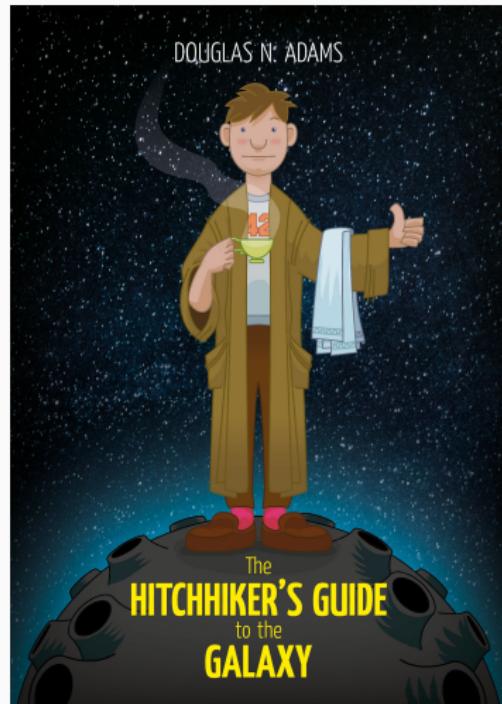

Soru?

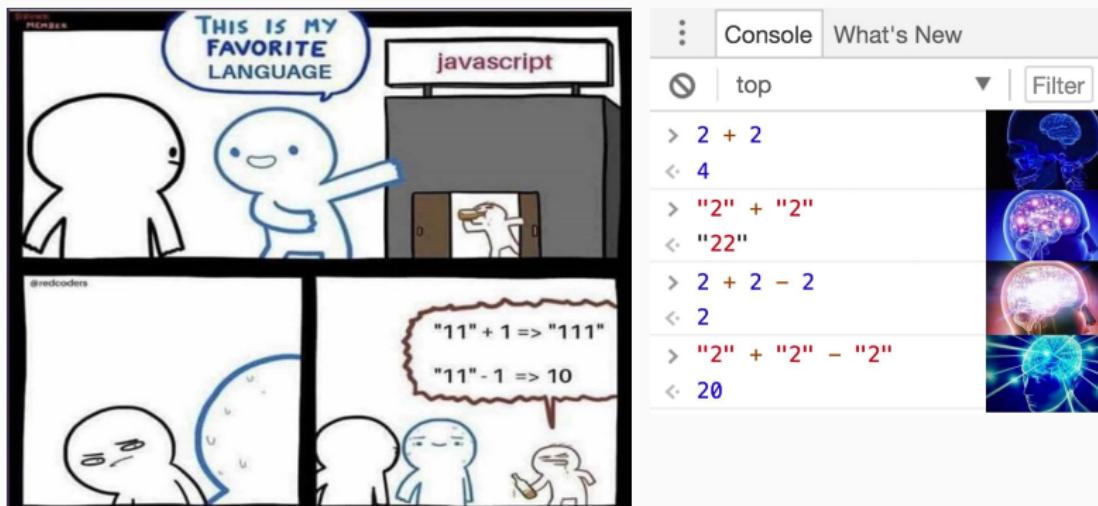
- `!![]+!![]+!![]+!![]+[]`: `4+[]` JS string birlestirmesi olarak algilar ve "4" degeri dener.
- `!![]+!![]+!![]+!![]+[]+(!![]+!![])`: `"4"+2 → "42"`
- `+("42") → 42`

Neden 42?

- Ancak Web programlama üzerine geliştirme yapmak istiyorsanız JS mecburen öğrenmeniz gereken bir dildir.
- WebAssembly DOM manipasyonuna izin verene kadar veya Kotlin/C# dilleri daha iyi bir transpilasyona sahip olana kadar JS'e katlanmak zorundayız.

Neden JavaScript?

✓ BANS

- JavaScript (ve diğer dinamik yazılımlı diller) büyük çaplı projelerde problem yaratmaktadır.
- Bu ders boyunca oldukça küçük projeler üzerinde çalışacağız.
- Küçük projeleri oluşturdukça dinamik yazılımlı diller hakkında tecrübe sahibi olacaksınız.

**“Beni öldürmeyen acı
güçlendirir.”**

Friedrich Nietzsche

Eşitlik için "===" kullanın

- **false==0**
 - Sonuç **true** olacaktır. Boolean false değerinin eşdeğeri nümerik 0'dır.
- **false====0**
 - Sonuç **false** olacaktır. Bool değer nümerik bir değere eşit değildir.
- **0==[]**
 - Sonuç **true** olacaktır. Nümerik 0 değer boş diziyeye eşittir.
 - <https://dorey.github.io/JavaScript-Equality-Table>
- Eşitsizlik için **!=** yerine **!==** kullanın.

Boolean

- 6 değer bool olarak kullanıldığında false olur. Geri kalanların tamamı true değerdir.
 - false
 - 0
 - ""
 - null
 - undefined
 - NaN

Fonksiyon Tanımı

- `function test(){ return 1; }`
- `topla = function(x,y){return x+y;}`
 - `topla(2,3)`, **5** değerini verir.
 - `topla("a","b")`, "**ab**" değerini verir.
- `add = (x,y) => {return x+y}`
 - arrow notasyonu olarak geçmektedir.
 - Daha temiz bir gösterim olduğu için genelde bunu kullanacağız.

Değişken olarak fonksiyonlar

- `function topla(x,y){ return x+y; }`
 - **topla** adında bir fonksiyon oluşturur.
- `x=topla; x(1,2)`
 - **topla** fonksiyonun bütün kodları **x** değişkenine atanır ve ardından **x** fonksiyonu 1,2 giriş değerleri ile çağırılır.
- `x=()=>topla(1,2); x()`
 - Giriş değerine sahip olmayan ve **topla(1,2)** fonksiyonunu çağrıran bir fonksiyon oluşturur. Bu fonksiyonu çağırmak için "**()**" kullanılır.
- `birEkle = y => topla(y,1); birEkle(5);`
 - **y** girdisi alan yeni bir fonksiyon oluşturur ve bu girdi ile **topla** fonksiyonunu **y,1** giriş değerleri ile çağırır. **birEkle(5)** çağrıSİ ile de **6** değeri elde edilir.

Yorumlar (Comment)

- Yazmış olduğunuz kodlarda yorum satırları ile açıklamış olmanız oldukça önemlidir.
- Java gibi diğer dillere benzer syntax'a sahiptir.
- Tek satır için: //
- Çoklu satır için: /* ile başlar */ ile sonlandırılır.

Filter Örneği

- **[-5,4,-3,2].filter(e=>e>0)** komutu **[4,2]** değerlerini döndürür.
- e dizideki her bir elemanı ifade etmektedir.
- İçerideki fonksiyon true veya false değerlerinden birini döndürmek zorundadır.
- Sonuç değeri true olan elemanlardan oluşmaktadır.

Map Örneği

- `["Radio","Tarifa"].map(e=>e.length)` komutu **[5,6]** değerlerini döndürür.
- Her bir `e` elementi bir başka değere dönüştürüülerek return edilir.
- `["Radio","Tarifa"].map((e,i)=>""+i+"_"+e.length)` komutu **[0_5,1_6]** değerlerini döndürür.
- `(e,i)` yerine farklı parametreler de kullanabilirsiniz.

Map

- const len = d => d.length
["Les","Tetes","Raides"].map(len)
- Sonuç: [3,5,6]
- len fonksiyonu d adında 1 girişe sahiptir.

Aşağıdaki ifadenin değeri nedir?

```
["10","10","10"].map(parseInt)
```

- `parseInt("10")` değeri "number" türünde 10 değerini vermektedir.

Aşağıdaki ifadenin değeri nedir?

[10, NaN, 2]

- parseInt bir string ifade ve taban olmak üzere 2 input değer almaktadır.
- map fonksiyonu (**e,i**) olmak üzere 2 giriş değeri sağlamaktadır. Bunlardan **i** taban olarak kullanılır.
- parseInt("10",0)====10
- parseInt("10",1)====NaN
- parseInt("10",2)====2 (binary değer)
- Doğru yazım stili: ["10","10","10"].map(e=>parseInt(e,10))

DOM Manipülasyonu

- Document Object Model (DOM): Görüntülenen HTML'in nesne gösterimidir.
- JS kullanımının temel amaçlarından biri DOM'un manipülasyonunun sağlanmasıdır.
- DOM'a erişim için "document" isimli obje çağırılır.

DOM Manipülasyonu

```
1 yaziTemizle = function () {  
2   const yaziAlani = document.getElementById("textId");  
3   const sonucAlani = document.getElementById("resultId");  
4   yaziAlani.value = '';  
5   sonucAlani.value = '';  
6 };
```

- DOM objelerine erişmenin en kolay yolu id ile gerçekleşmektedir.
- HTML özelliği olarka id alanının atanması gerekmektedir.

```
1 <textarea id="textId"></textarea>
```


- Bir sayfada JS çalıştırmanın çeşitli yöntemleri vardır.
- En basit yöntemlerinden biri HTML tagları arasında event handler'a doğrudan fonksiyonu vermektedir.

```
1 <div onclick="yaziTemizle()">Temizle</div>
```

- Event Handler:
 - onclick, onchange, onmouseover, onmouseout, onkeydown, vs.
 - https://www.w3schools.com/js/js_events.asp

Derleme ve Çalıştırma

P MORE ▾ REFERENCES ▾ CERTIFICATES ⓘ 🔍

nts

Next >

appen to HTML elements.

pages, JavaScript can "react" on these events.

ie browser does, or something a user does.

vents:

d loading
ied

ay want to do something.

en events are detected.

s, with **JavaScript code**, to be added to HTML elements.

Elements Console Sources Network Performance Memory

top

```
> false == 0
< true
> false === 0
< false
> 0 == []
< true
> 0 != []
< false
> 0 != []
< true
> tuple = (x,y) => x*y;
< (x,y) => x*y
> tuple("a","b")
< "ab"
> tuple(2,1)
< 3
> ["10","10","10"].map(parseInt)
< [3, NaN, 2]
> ["10","10","10"].map(e=>parseInt(e,10))
< [10, 10, 10]
```

COLOR PICKER

